

Bolamu ya Pre-school mpona mwana nayo

mpe

Koyeba kobongama mpona kelasi ya primaire.

Tina ya mwa buku oyo ezali kopanza sango epayi ya mabota ya bawuta oyo bavandaka na Ireland mpo bayeba bolamu nini bana mike mpe baboti nabango bakoki kozwa soki bamikomisi na mangomba oyo. Mangomba oyo ezali na ba kombo mwa mingi neti pre-school to playground (esika ya masano) to kindergarten (jardin ya bana) to Montessori to mpe naónra. Mangomba oyo eyambaka bana ya mbula 3 ti mbula 4. Eteni ya mibale ya mwa buku oyo ezali kolobela masolo etali botangisi na kelasi ya primaire na mboka Ireland mpo mabota ya bawuta bakoka kobongama mpona kokomisa bana tangu mobu ekokoma.

Bomwana ya moke mpenza

Bomwana ya moke ezali na tina mingi mpenza na kati ya bomoyi ya bana, wana nde bayekolaka makambo mingi etali bango-moko mpe bato ya mokili oyo bazali pembeni nabango.

Mpona bana, bomwana ezali lokola mobembo ya boyekoli mokili. Baboti ya bana nde bazali bato ya liboso oyo basengeli basalisa bana na boyekoli wana.

Mpona bana misusu, pre-school ezali mbala ya liboso bavanda mosika ya baboti mpe bakota na esika bazali kopesa mateya na bato mwa mingi.

Mangomba ya pre-school basi bamibongiselá mateya nabango mpo elekisa ngonga misato na ndambo te. Mateya ya mangomba ya pre-school ebele na Ireland ezali kaka masano ya kosakanisa bana, babengaka yango “free play”.

Bato batangá makambo oyo na mozindo mpenza balobi ete bana nyonso basengeli bazala na ngonga ya masano. Soki batikeli bango ngonga ya masano te, bana wana bakoyekola makambo ya mokili malamumu-malamumu te tangu bakokoma mikolo.

Eteni ya yambo: Bolamu ya Pre-school

Sikoyo eyebani mpenza malamumu ete mwana nayo akoki kozwa bolamu mingi soki okomisi ye na pre-school ya malamumu.

Bolamu yango ezali mwa mingi mpe ya ndenge na ndenge. Bakoki koteya mwana ndenge ya kovandisa bato, bakoki kokolisa ye mayele to makanisi, bakoki kolakisa ye koloba mpe bakoki kokembisa ye nzoto. Pre-school ya malamumu ekoki kopesa mateya na manso towuti kotanga awa:

Koyeba kovandisa bato

Bana bayekolaka ndenge ya kovandisa bana misusu mpe mikolo. Bayekolaka ndenge ya kovandisa bato na botosi. Bayekolaka mpe:

- Koyebana na baninga mpe kosakanisa baninga
- Kokota na lisanga ya bato, elingi koloba koyeba kokabola biloko, kotala soki baninga bazali malamumu mpe koyeba kosilisa bitumba soki baweli eloko

Kokolisa mayele

Bana bayekolaka kokolisa mayele nabango na masano neti kozwa makanisi ya sika, koluka ba solutions na mikakatano ya maseki to koyeba kolimbola makanisi nabango. Bayekolaka mpe:

- Koyeba kopona eloko balingi mpe koyekola makambo ya sika na nzela ya masano
- Kokolisa mayele ya kokanisa mpe ya kokela biloko ya sika
- Kokolisa moke-moke makasi ya kocalculer mpe kotanga
- Komiyeba mpe koyeba baninga; koyeba oyo ekokani na oyo ekeseneni

Kokolisa mabanzo

Bana bayekolaka mabanzo mpe biloko motema elingi. Bayekolaka mpe:

- Koyeba kolekisa ngonga mosika ya mabota nabango
- Kokolisa bomoto nabango mpe koyeba komikamba
- Komesana na biloko mpe kokimisa bobangi ya biloko

Kokolisa elobeli

Bana bayekolaka kosolola na baninga moke-moke, liboso na maloba ya mikuse ti bakoyeba koloba makambo ya milayi mpenza. Bayekolaka mpe:

- Koyoka maye bato bazali koloba, kotanga mpe kokoma moke-moke
- Koyeba kolakisa oyo balingi to kosolola na maboko
- Koyeba kosolola na monoko mpe koloba oyo balingi
- Koyekola English mpo ekoma lokota nabango ya mibale

Kokolisa nzoto

Bana bayekolaka kosalela nzoto nabango na ndenge ya sika na tangu bazali kokola. Bayekolaka mpe:

- Koyeba kokamba mpe koningisa nzoto nabango malamumu-malamumu
- Kokembisa nzoto nabango mpe kolongono ya nzoto nabango

Soki mwana alandi mateya ya pre-school, ekozala facile mpona ye na baboti naye tangu akokota kelasi ya primaire.

Kokotisa mwana na pre-school esalisaka mpe baboti ya mwana na makambo ebele lokola:

- Kokutana mpe koyebana na bato ya bisika bazali kovanda
- Koyoka masalisi to ba sango etali bobokoli ya bana mpe mikakatano misusu
- Kozwa mosala to kokota kelasi ya ba kulutu mpona koyekola mosala

Koyekola English na lingomba ya Pre-school mpo ekoma lokota nabango ya mibale

Ba nzela oyo bana bakoki koyekola lokota ya sika ekeseni mpe bateyaka bango moke-moke. Soki mwana akoti pre-school, bateyaka ye moke-moke na ba etape boye:

- Batikaka mwana asalela lokota naye ya ndako na esika bato bazali koloba lokota ya sika
- Basolisaka mwana na bolakisi ya nzoto neti kondima na mutu, kolakisa na mosapi, koningisa mutu mpona koboya, kosimba mpe kotala na miso
- Bavandaka kimya soki mwana azali koloba te mpo wana elakisi ete mwana azali koyekola lokota ya sika mpo ye-moko akoka kolimbola makambo sima na lokota ya sika
- Basalelaka maloba mbala na mbala mpona komesanisa mwana na maloba wana mpe balimbolaka makambo na nzela ya masano
- Basalelaka maloba to mituna ya moko-moko mpona komesanisa mwana na makambo ya mikolo nyonso
- Balimbolaka makambo na maloba ya milayi-milayi kasi mingi-mingi elobeli ya bana ezalaka ya mabaku-mabaku na ebandeli kasi suka-suka akoyeba lokota ya sika

Bato batangá makambo oyo na mozindo mpenza balobi ete esengeli bapesa mwana ngonga ya kokolisa lokota naye ya ndako mpo wana ekosalisa ye tangu bato ya libanda bakoluka koteya ye lokota mosusu ya sika.

(Mayele oyo ewuti na buku-moko kombo nayango: “Supporting Identity, Diversity and Language in the Early Years, 2000, Siraj-Blatchford and P.Clarke”)

Koyeba kolukela mwana Pre-school

Mibeko ya mboka esengi ete pre-school nyonso ekomisama epayi ya bakonzi ya HSE (Eteni ya leta oyo ekambaka maye matali bokono) liboso ebanda kopesa mateya. Mibeko ya leta oyo ebatelaka bana etindi ete pre-school nyonso esengeli elanda mitindo epasamaka na basali ya HSE oyo bazali na mokumba ya kotalela mpe kokengela ba pre-school. Okoki kozwa liste ya ba pre-school nyonso oyo ekomisamá na HSE epayi ya childcare committee (lisanga ekambaka maye matali bana-mike) ya bisika ovandaka to epayi ya Preschool Inspection and Information service (bakengeli mpe bapanzi sango ya ba preschool). Liste wana ekozala na ba kombo mpe ba adresse ya ba preschool nyonso ya bisika ovandaka.

Okoki kofuta pre-school ya mwana mokolo-na-mokolo, mposo-na-mposo to sanza-na-sanza. Esengeli oyokana na mosali ya pre-school oyo okoponela mwana nayo.

Bakonzi bakoki mpe kosalisa yo mpona kofuta pre-school ya mwana. Luka osolola na Childcare committee ya bisika ovandaka mpo bayebisa yo soki bakoki kopesa yo mbongo boni.

Esika ya bosembo

Mibeko ya leta oyo ekambaka mangomba ya pre-school elobi ete basengeli koyamba bana na esika ya bosembo, elingi koloba ete bana basengeli bazala na esika ya kitoko, ya mopeto mpe esika bakoki kozwa ata mbeba moko te.

Bakengeli ya HSE bayaka kotalela mpe kokengela mangomba ya pre-school mpona koyeba soki bazali kotosa mibeko ya leta ndenge basengeli. Soki bakengeli bamoni ete mibeko ezali kotosama te, bakoki kokanga pre-school wana libela.

Síolta na Aistear ezali mangomba mibale ya sika oyo eyaka kotalela ba pre-school mpona koyeba soki bana bazali kozwa mateya na esika ya bosembo.

Síolta ezali lisanga ya mboka mobimba etalelaka botangisi mpe bobokoli ya bana mike (the National Quality Framework for Early Childhood Education).

Aistear, ezali lisanga ya bato batalelaka bokolisi ya bana mike (the Early Childhood Curriculum Framework).

Mangomba oyo ezalaka ekenge na manso etali bokokani, bozaleli mpe ekolo ya bana. Elingi koloba ete batalelaka soki bakambi ya bana bazali kovandisa bana malamú ázala mwana ya mondele to ya moindo, ázala mwana ya moto ya mboka to ya mopaya. Mokambi ya mwana asengeli mpe azala na mayele ya kovandisa mwana ya mowuta selon bozaleli (identite) naye. Wana nyonso ezali kolanda **Mitindo mpona bakambi ya bana na maye matali bokeseni mpe bokokani** ya mbula 2006.

Lisalisi mpona bana ya Pre-school

Soki mwana nayo azali handicape, masalisi ya ndenge na ndege ekoki kopesama mpona ye. Bakoki kozwela ye mosali (special needs assistant) akubela makambo wana to kotiya ye na esika oyo ekoki na mikakatano naye neti muly sensory room (esika bateyaka na masano ya ndenge na ndenge).

Mibu ya mateya ya Pre-school

Mateya ya pre-school ewumelaka mposo 38 kobanda sanza ya 9 ti sanza ya 6 kasi lingomba na lingomba ezali na mibu nayango. Mbala misusu mateya ewumelaka mposo 50, wana mbula mobimba kaka.

Kobongama mpona kelasi ya primaire

Kobanda kelasi ya primaire

Mibeko ya leta elobi ete mwana akotaka kelasi ya primaire soki akokisi mbula 6 kasi baboti mingi batindaka bana nabango na kelasi ya primaire tangu bazalaka naino na mbula 4 to 5. Mateya ya kelasi ya primaire ewumelaka mbula 8.

Soki libota nayo ewuti kokota sika na mboka ya Ireland, bózala basengi bobateli, bato bakima mboka nabango to bato baye koluka mosala, yebaka ete mwana nayo azali na makoki ya kozwa mateya ndenge moko na bana ya ba kolo-mboka Ireland.

Kotanga kelasi ya primaire na mboka Ireland ezali ofele; bafutaka kelasi kaka soki okomisi mwana na ndako ya kelasi ya ba prive. Lingomba ya kelasi oyo babengaka yango “National School” to mpe kelasi ya mboka mobimba.

Kelasi ya liboso mwana akotaka na primaire babengaka yango Junior Infants (ya bana mike mpenza). Sima nayango, ba kelasi elandamaka boye:

- Senior Infants (bana mike)
- First Class (mbula ya yambo)
- Second Class (mbula ya mibale)
- Third Class (mbula ya misato)
- Fourth Class (mbula ya minei)
- Fifth Class (mbula ya mitano)
- Sixth Class (mbula ya motoba)

Mateya ya ba infants ewumelaka ngonga 4 to ngonga 4 na ndambo mpe epesamaka kobanda 9am ti 2pm.

Esengeli mpenza obongama mpona kokomisa mwana mikolo ebele liboso mobu ya ebandeli ya kelasi ekoma. Luka bato ya ndako ya kelasi esika olingi okomisa mwana mpo bapesa yo mokanda ya bokomisi.

Ba Ndako ya kelasi ya primaire ezali ya ndenge na ndenge

Ba ndako ya kelasi ezali ya ndenge na ndenge na Ireland kasi esengeli oluka oyeba soki modele oyo yo olingi ezali na bisika ovandaka. Mingi-mingi, leta moto asungaka ba ndako ya kelasi na mbongo kasi ba ndako ya kelasi ezali ya leta te. Ba ndako ya kelasi ezalaka mingi-mingi ya mangomba ya nzambe, bango nde bato bakambaka yango na mbongo ya leta. Na mangomba wana, tokoki kotanga ba katoliki, church of Ireland, ba kelasi ya ba kombo mwa mingi (neti educate together schools) to ba kelasi ya lokota ya ba Irish (Gael Scoileanna). Sikoyo (na mbula 2010), ba ndako ya kelasi ya ba musulman ezali kaka mibale na Dublin mpona Ireland mobimba. Na bisika misusu, ba kelasi ya “Special schools “ ezali mpona bana ya handicape.

Ba ndako ya kelasi oyo ekambamaka na mangomba ya nzame eyambaka bana nyonso ata soki basambelaka na mangomba ya nzambe misusu; kasi na bisika misusu bakomisaka liboso bana ya lingomba ya nzambe nabango moko sima nayango nde bakomisaka bana ya mangomba ya nzambe ya libanda.

Ba ndako ya kelasi eponaka mokolo moko boye mpona koyamba baboti ya bana oyo balingi bakomisa mwana epayi nabango. Mokolo yango, bapesaka baboti ba sango ya ndenge na ndenge etali ndako ya kelasi mpe mateya oyo epesamaka.

Ba ndako ya kelasi misusu esengaka ete mwana abanda kolata uniforme kasi ba ndako ya kelasi nyonso esengeka yango te.

Mpona koluka kelasi ya primaire to kelasi ya special

Soki okoti na kati ya site web ya eteni ya leta oyo ekambaka botangisi mpe bokolisi mayele na mosala, okokuta liste ya ba ndako ya kelasi ya primaire ya mboka mobimba. Tala yango na www.education.ie/home to benga bango na 018896400.

Lisalisi mpona bana ya kelasi ya primaire

Soki ozali nayango tina, tuna na ndako ya kelasi soki bapesaka lisalisi mpona kosomba ba buku to ba uniforme.

Bakobanda kopesa mwana nayo ba devoir ya kosala na ndako sima ya mateya, ba ndako ya kelasi misusu ezali na bato basalisaka bana mpona ba devoir soki mateya esili. Soki oyebi ndenge ya kosalisa mwana na ba devoir te, kende kotuna batangisi mpo bayebisa yo ndenge ya kosala to mpo balakisa yo bato bakoki kosalisa yo na bisika ovandaka.

Na ba ndako ya kelasi nyonso, bazalaka na motangisi moko boye na mopanzi oyo akoki kosalisa bana na mopanzi mpo bana misusu bakokaka kocomprendre mateya malamumu-malamumu te tangu bapesaka yango elongo na baninga banso. Motangisi ya mopanzi nde moto akoteya mwana sima ya ngonga ya kelasi mpo mwana acomprendre mateya malamumu-malamumu.

Basali ya special needs bakoki kosalisa mwana nayo soki azali handicape. Bakoki kosalisa ye na journee mobimba to na ndambo ya journee.

Mpona kozwela mwana nayo mosali ya special needs, esengeli oluka mangomba oyo ekambaka maye matali botangisi ya special na bisika ovandaka.

Soki okoti na site web ya bakonzi ya mboka mobimba oyo bakambaka maye matali botangisi ya special, okokuta liste ya mangomba nyonso oyo ekambaka maye matali botangisi ya special. Site web nabango ezali www.ncse.ie

Mibu ya mateya na kelasi

Mbula ya mateya ebandaka na sanza ya 9 mpe esilaka na sanza ya 6. Ndako ya kelasi ezalaka ya kokangama na ba conge ya noel, ya pâques, ya midterm, mikolo ya ferie mpe mikolo batangisi bakendeke kokolisa mayele nabango. Maponami ya politiki mpe esalemaka na ba ndako ya kelasi misusu yango bakangaka ba ndako ya kelasi yango mikolo ya maponami.

Mangomba ya tina

- **Children's Rights Alliance (Lisanga mpona kobundela makoki ya bana)**, 4 Upper Mount Street, Dublin 2. Tel: (01) 6629400, Email: info@childrensrights.ie Website: www.childrensrights.ie
- **Department of Education and Skills (Eteni ya leta ekambaka Botangisi mpe bokolisi mayele na mosala)**, Head Office, Marlborough Street, Dublin 1. Tel: (01) 8896400, Website: www.education.ie/home
- **EDENN**, (Equality and Diversity in Early Childhood National Network/ Lisanga ya mboka mobimba oyo etalelaka bokokani mpe bokeseni na bomwana moke) – Contact Colette Murray 0872976823
- **Educate Together**, Lingomba oyo ekambaka mangomba mpe ba ndako ya kelasi nyonso ya Educate Together na kati ya mboka Ireland. H8a Centrepoint, Oak Drive, Dublin 12. Tel: (01) 429 2500, Email: info@educatetogether.ie Website: www.educatetogether.ie
- **Equality Authority (Bakonzi bakambaka maye matali bokokani)**, 2 Clonmel Street, Dublin 2. Tel: LoCall 1890 245 545/ 01 4173333, Email: info@equality.ie Website: www.equality.ie
- **Forbairt Naíonraí Teoranta**, 7 Cearnróg Mhuirfean, Baile Átha Cliath 2. Tel: (01) 6398442, Email: forbairtnaionrai@eircom.net
- **Gaelscoileanna Teo**, Halla Naomh Pádraig, Institiúid Oideachais, Marino Ascaill Uí Ghríofa, Baile Átha Cliath 9. Tel: (01) 8535195, Email: oifig@gaelscoileanna.ie Website: www.gaelscoileanna.ie
- **Health Service Executive (HSE) National Information Line** 1850 241850
- **Irish Steiner Kindergarten Association (Lisanga ya ba jardin ya bana mike Irish Steiner)**, Cappaduff, Mountshannon, Co.Clare. Tel: (061) 927944, Email: info@steinerireland.org Website: www.steiner.org
- **National Council for Special Education (Lingoma ya mboka mobimba ekambaka maye matali botangisi ya special)**, Mill Street, Meath. Tel: (046) 948 6400, Fax: (046) 948 6404, Email: info@ncse.ie Website: www.ncse.ie
- **National Disability Authority (Bakonzi ya mboka mobimba bakambaka maye matali ba handicape)**, 25 Clyde Road, Dublin 4. Tel: (01) 6080400, Email: nda@nda.ie
- **Office of the Minister for Children and Youth Affairs (biro ya Mokonzi ya leta oyo akambaka manso etali bana mpe bilenge)**, Hawkins House, Dublin 2. Tel: (01) 6354000 Website: www.omc.gov.ie
- **St. Nicholas Montessori Society of Ireland**, Kingston House, 64 Patrick Street, Dun Laoghaire, Co Dublin. Tel: (01) 2805705, Email: info@montessorireland.ie Website: www.montessorireland.ie/

Mpona kozwa liste ya ba Childcare Committee ezalaka na county to ville nyonso, kota na site ya www.omc.gov.ie to benga na 01 6354000.

Clare County Childcare Committee nde ekomi mwa buku oyo.

FÁS nde ebongisi manso ekomami na buku oyo mpe esalisi ba buku mingi mpona kokabola yango.

Transforming Ireland

**Leta ya Ireland esungi manso
Na mulongo ya Plan 2007-2013 ya Bokolisi ya Mboka**

